

CYNGOR SIR YNYS MÔN

CYFARFOD:	Cyngor Sir
DYDDIAD:	15 Mai 2018
TEITL:	Protocol Datrys Anghydfodau yn Lleol
ADRODDIAD GAN:	Michael Wilson, Cadeirydd ac Aelod Annibynnol o'r Pwyllgor Safonau
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Rhoi gwybod i'r Aelodau am y Protocol diwygiedig ar gyfer Datrys Anghydfodau yn Lleol a gofyn i'r Cyngor Llawn ei gymeradwyo
SWYDDOG CYSWLLT:	Lynn Ball, Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro (est 2568)

1. Cyflwyniad

- 1.1 Roedd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGCC), yn dilyn adolygu ei brawf ar gyfer ymchwilio i gwynion, yn annog awdurdodau lleol yng Nghymru i ddelio â chwynion camymddygiad lefel isel rhwng aelodau trwy brotocol lleol anffurfiol ar gyfer datrys anghydfodau.
- 1.2 Roedd nifer o amcanion y tu ôl i'r datblygiad hwn, gan gynnwys: -
 - 1.2.1 lleihau nifer y cwynion a gyflwynir i OGCC;
 - 1.2.2 datrys materion lleol yn gynt er mwyn osgoi gorfod eu huwch-gyfeirio;
 - 1.2.3 meithrin perthynas dda a chadarnhaol rhwng aelodau.
- 1.3 Roedd pob awdurdod lleol yng Nghymru yn gyfrifol am fabwysiadu ei brotocol ei hun. Nid oedd OGCC / Llywodraeth Cymru (a oedd yn cefnogi'r fenter yn gryf) yn nodi unrhyw ofynion ar gyfer protocol, nac yn darparu unrhyw fformat safonol i'w ddilyn.
- 1.4 Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn Brotocol ar gyfer Datrys Anghydfodau yn Lleol. Mabwysiadwyd y Protocol yn ei ffurf bresennol ar 23 Mai 2013. Mae copi o'r Protocol cyfredol ar gael yn **Atodiad 1**.
- 1.5 Nid oes gan y Protocol cyfredol, er ei fod wedi'i gymeradwyo gan y Cyngor Llawn, unrhyw rym statudol ac mae'n gynllun gwirfoddol ac anffurfiol. Nid yw'n orfodol i unrhyw aelod ymrwymo i'r Protocol. Fodd bynnag, ystyrir bod Protocol o'r fath yn darparu ffordd effeithiol a theg i aelodau ymdrin ag anghydfodau lefel isel ac mae'n dystiolaeth o lywodraethiant da ar lefel leol.
- 1.6 Yn dilyn trafodaethau yn ddiweddar yn Fforwm Pwyllgor Safonau Gogledd Cymru, mae'r Pwyllgor Safonau wedi penderfynu diwygio'r Protocol cyfredol ar gyfer Datrys Anghydfodau yn Lleol er mwyn sicrhau proses gyfryngu symlach rhwng yr aelodau etholedig perthnasol a dau aelod annibynnol o'r Pwyllgor Safonau. Cedwir y gwaith

papur i'r lefel isaf bosib a rhoddir blaenoriaeth i ddatrysiad buan a chyflym. Ystyrir bod y Protocol presennol yn rhy gymhleth a beichus.

2. Protocol Datrys Lleol Diwygiedig

- 2.1 Mae'r Protocol diwygiedig drafft ar gyfer Datrys Anghydfodau yn Lleol i'w weld yn **Atodiad 2**.
- 2.2 Pwrpas y Protocol anffurfiol hwn yw:
- hyrwyddo safonau uchel o ymddygiad;
 - meithrin a chynnal perthnasau gwaith da ymysg aelodau, a rhwng aelodau a swyddogion;
 - rhoi sylw i gwynion lefel isel ynglŷn ag ymddygiad nad ydynt yn cyrraedd trothwy Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGCC) mewn perthynas â thystiolaeth a budd cyhoeddus;
 - delio gyda materion sy'n codi cyn gynted â phosib er mwyn osgoi mynd â'r mater ymhellach yn ddiangen;
 - diogelu enw da'r Cyngor.
- 2.3 Mae'r Protocol diwygiedig drafft yn ceisio sicrhau datrysiad a chymodi cyflym trwy broses gyfryngu. Mae'n drefniant gwirfoddol, felly mae'n rhaid i'r naill ochr a'r llall gytuno i gyfryngu.
- 2.4 Ni fedrir ond defnyddio'r Protocol mewn achosion lle mae honiad o gamymddwyn yn erbyn aelodau yn syrthio dan un o ddau baragraff yn y Cod Ymddygiad, sef: 4(b) - honiadau o fethu â dangos parch ac ystyriaeth at eraill a/neu 6(1)(d) - honiadau bod aelod wedi gwneud cwynion blinderus, maleisus neu wamal yn erbyn aelodau eraill.
- 2.5 Pan fydd aelod yn dymuno defnyddio'r Protocol diwygiedig drafft, rhaid iddo / iddi gyflwyno'r gŵyn yn ysgrifenedig i Gadeirydd y Pwyllgor Safonau (ar y ffurflen sydd ynghlwm wrth y Protocol diwygiedig drafft) o fewn 14 diwrnod i ddyddiad y digwyddiad y mae wnelo'r gŵyn ag ef, neu 14 diwrnod o'r dyddiad pan ddaeth y digwyddiad yn hysbys i'r achwynydd. Yna, bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn rhannu'r gŵyn gyda'r aelod y mae'r gŵyn yn ymwneud ag ef/hi a bydd ganddo/ganddi 14 diwrnod i anfon ateb ysgrifenedig i Gadeirydd y Pwyllgor Safonau. Bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn anfon copi o'r ymateb llawn i'r achwynydd ac yn trefnu cyfarfod preifat rhwng yr achwynydd, yr aelod sy'n destun y gŵyn ynghyd ag unrhyw ddau aelod annibynnol o'r Pwyllgor Safonau. Fodd bynnag, os na dderbynnir ymateb gan yr aelod sy'n destun y gŵyn o fewn y cyfnod o 14 diwrnod, ni ddylid trefnu cyfarfod. Mae hyn oherwydd natur wirfoddol y Protocol diwygiedig drafft; er mwyn i'r broses gyfryngu lwyddo, mae angen cydweithrediad gwirfoddol y ddau barti.
- 2.6 Os yw'r partïon yn cytuno i'r cyfarfod, y nod fyddai i'r ddau barti ddatrys y mater trwy gytundeb. Ni fydd aelodau'r Pwyllgor Safonau yn dod i farn nac yn gwneud unrhyw ganfyddiadau ond gallant wneud argymhellion anffurfiol i'r partïon, ond ni fydd yr argymhellion yn eu hymrwymo mewn unrhyw fodd. Mae'r broses yn un gyfrinachol, cynhelir cyfarfodydd yn breifat, a bydd yr ychydig waith papur sy'n cael ei gynhyrchu hefyd yn cael ei drin yn gyfrinachol.

- 2.7 Dylid nodi, er gwaethaf cynnwys y Protocol diwygiedig drafft, bod aelodau yn cael eu hannog o hyd i ddatrys unrhyw faterion yn uniongyrchol â'i gilydd, neu drwy arweinwyr grwpiau.

3. Ymgynghoriad

- 3.1 Cafodd y protocol diwygiedig sydd yn **Atodiad 2** ei gylchredeg gan Gadeirydd y Pwyllgor Safonau i'r 4 Arweinydd Grŵp yn y Cyngor cyn cyfarfod Arweinyddion y Grwpiau ar 26 Ebrill 2018.
- 3.2 Mynychodd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau gyfarfod yr Arweinyddion Grwpiau ar 26 Ebrill 2018 er mwyn annerch yr Arweinyddion Grwpiau ar y mater hwn, a chadarnhaodd y pedwar fod eu grwpiau'n cytuno i'r Protocol diwygiedig drafft.

4. Ystyriaethau Pellach

- 4.1 Bydd yn ofynnol i aelodau annibynnol y Pwyllgor Safonau hwyluso unrhyw gyfarfodydd a drefnir o dan y Protocol diwygiedig drafft ar gyfer Datrys Anghydfodau yn Lleol.
- 4.2 Ar ôl i'r Cyngor gymeradwyo'r Protocol diwygiedig drafft ar gyfer Datrys Anghydfodau yn Lleol fel y'i gwelir yn **Atodiad 2**, gwneir trefniadau i aelodau annibynnol y Pwyllgor Safonau dderbyn hyfforddiant perthnasol mewn cyfryngu.

5. Argymhelliad

- 5.1 Diddymu'r Protocol Datrysiad Lleol cyfredol yn **Atodiad 1** a mabwysiadu'r Protocol Datrysiad Lleol diwygiedig drafft yn **Atodiad 2**.

CYNGOR SIR YNYS MÔN

PROTOCOL DATRYSIAD LLEOL

Cyffredinol

1. Pwrpas y Protocol yw hyrwyddo safonau uchel o ymddygiad, gyda golwg ar feithrin perthnasau gweithio cadarnhaol ymysg Aelodau, a rhwng Aelodau a Swyddogion, i osgoi cwynion annilys i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGCC) ac i ddiogelu enw da'r Cyngor.
2. Ni fydd y Protocol yn berthnasol ond mewn achosion o gamymddwyn gan Aelodau yn erbyn ei gilydd dan baragraffau 4(b) a 6(1)(d) y Côd Ymddygiad. Hynny yw, honiadau o fethu â dangos parch neu fod yn ystyriol o eraill, neu honiadau bod Aelod wedi gwneud cwynion blinderus, maleisus neu ddisylwedd yn erbyn Aelodau eraill neu unrhyw un sy'n gweithio i'r Cyngor neu ar ei ran.
3. Mae'r Protocol yn ceisio sicrhau cyfryngu a chymodi cyflym. Nid yw'n gosbol ond fe all fod yn berthnasol i gosbi os gwneir cwyn ffurfiol i'r OGCC mewn achos lle ceir patrwm o ymddygiad o'r fath.
4. Nid yw'r Protocol wedi ei fwriadu i ddisodli nac ymyrryd â disgyblaeth grŵp neu blaid.
5. Nid yw'r Protocol wedi ei fwriadu i ddisodli nac ymyrryd ag unrhyw hawliau statudol neu gontractyddol all fod gan Swyddogion.
6. Nid yw'r Protocol wedi ei fwriadu i ddisodli Awdurdod yr OGCC ond, yn hytrach i ddelio â chategori cyfyngedig o achosion, lle gallai paragraffau 4(b) neu 6(1)(d) y Côd fod wedi eu torri, ond lle na fyddai casgliad o'r fath mae'n debyg yn golygu y byddai camau disgyblu'n cael eu cymryd. Ni fyddai achosion o'r fath, yn unigol o leiaf, yn bodloni prawf trothwy'r OGCC ar gyfer ymchwilio iddynt.

Gweithdrefn

7. Rhaid i Aelod neu Swyddog sy'n dymuno defnyddio'r Protocol roi eu cwyn yn ysgrifenedig i'r Swyddog Monitro, gan egluro pryd a lle yr honnwyd bod y côd wedi ei dorri, sut a phaham y torrwyd paragraff 4(b) ac / neu 6(1)(d) ynghyd â manylion am unrhyw dystion ac unrhyw ddogfennau perthnasol.
8. Rhaid anfon unrhyw gwyn ysgrifenedig i'r Swyddog Monitro cyn pen 7 niwrnod gwaith o ddyddiad y digwyddiad sy'n destun y gwyn, neu 7 niwrnod gwaith o'r dyddiad pan ddaeth yr achwynydd i wybod am y digwyddiad.
9. Bydd y Swyddog Monitro, neu ei g / chynrychiolydd, yn anfon copi o'r gwyn, ac unrhyw dystiolaeth gefnogol, i'r Aelod sy'n destun y gwyn. Bydd gan yr Aelod 7 niwrnod gwaith o'i dderbyn, ar gyfer anfon ateb ysgrifenedig i'r Swyddog Monitro yn egluro eu hymateb ac yn rhoi manylion am unrhyw dystion ac unrhyw ddogfennau perthnasol.

10. Yn dilyn derbyn ateb gan yr Aelod y gwneir y gŵyn amdano/amdani, neu pan fo'r amser ar gyfer derbyn ateb wedi mynd heibio, bydd y Swyddog Monitro yn :-
 - rhoi copi o'r ymateb llawn i'r achwynydd;
 - yn trefnu cyfarfod o Banel anffurfiol o'r Pwyllgor Safonau i ystyried y gŵyn ar y dyddiad cyntaf hwylus sydd ar gael i bawb sydd yn ymwneud â'r mater.
11. Bydd cyfarfod o Banel y Pwyllgor Safonau yn cael ei gynnal yn breifat a bydd unrhyw waith papur y bydd yn ei dderbyn, neu y bydd yn ei gynhyrchu, yn parhau i fod yn gyfrinachol i'r Panel, ei ymgynghorwyr, ac i'r partïon. Mae hyn, fodd bynnag, yn amodol ar unrhyw ddyletswydd gyfreithiol i ddatgelu e.e. i'r OGCC pe bai materion yn dwysau/datblygu ymhellach.
12. Bydd unrhyw Banel anffurfiol o'r Bwyllgor Safonau yn cynnwys dau Aelod o'r Pwyllgor, yn eu tro, ond ni fydd yn cynnwys Aelod Cyngor Cymuned.
13. Gofynnir i'r partïon fynychu'r Panel a byddant yn gyfrifol am ddod gyda hwy unrhyw dystion y maent yn bwriadu dibynnu arnynt.
14. Os na fydd unrhyw barti neu dyst yn bresennol, mater i'r Panel fydd penderfynu a fyddant yn symud ymlaen â'r mater, neu'n aildrefnu.
15. Pe bai'r achwynydd, neu'r Aelod y gwneir cwyn amdano/amdani yn Aelod o grŵp gwleidyddol, yna fe all wahodd eu Harweinydd Grŵp i fynychu'r Panel. Nid oes rhaid i unrhyw Arweinydd Grŵp perthnasol fynychu, ond anogir hwy i wneud hynny.
16. Bydd y Swyddog Monitro, neu ei g / chynrychiolydd, yn mynychu i gynghori'r Panel.
17. Bydd gweithdrefn unrhyw Banel yn un anffurfiol. Bydd y Panel yn gwneud pob ymdrech i fod yn deg a diduedd gyda'r ddau barti. Ni fydd unrhyw reolau tystiolaeth fel y cyfryw, ond ni fydd unrhyw dystion fydd yn cael eu galw ond yn mynychu i rannu eu gwybodaeth gyda'r Panel; ni fyddant yn 'eistedd i mewn' yn ystod y cyfarfod.
18. Ar ôl clywed gan y partïon, ac unrhyw dystion, ynghyd â'r Arweinyddion Grŵp (pe bai Arweinyddion Grŵp yn bresennol, a phe baent yn dymuno siarad gerbron y Panel,) bydd y Panel wedyn yn ymneilltuo i sesiwn breifat, ac yn dychwelyd i fynegi eu safbwynt a rhoi gerbron unrhyw argymhellion all fod ganddo ar gyfer datrys y sefyllfa. Nid oes gan y Panel unrhyw bwerau disgyblaethol ond fe all wneud argymhellion i'r Arweinyddion Grwpiau yn unigol, mewn perthynas ag Aelodau o'u grŵp ac, i'r Arweinyddion Grŵp gyda'i gilydd mewn perthynas ag unrhyw Aelod digyswllt.
19. Ni fydd unrhyw hawl i apelio dan y broses hon.
20. Bydd y partïon yn derbyn cadarnhad ysgrifenedig o gasgliadau'r Panel ac adroddir ar ganlyniad pob Panel, ond heb gynnwys enwau, i bob cyfarfod chwarterol o'r Pwyllgor Safonau.
21. Bydd canlyniad unrhyw Banel yn cael ei drafod hefyd fel eitem sefydlog yng nghyfarfodydd yr Arweinyddion Grŵp.

CYNGOR SIR YNYS MÔN

PROTOCOL DATRYS ANGHYDFODAU YN LLEOL

Cyffredinol

1. Pwrpas y Protocol anffurfiol hwn yw:
 - hyrwyddo safonau uchel o ymddygiad;
 - meithrin a chynnal perthnasau gwaith da ymysg aelodau, a rhwng aelodau a swyddogion;
 - rhoi sylw i gwynion lefel isel ynglŷn ag ymddygiad nad ydynt yn cyrraedd trothwy Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru (OGCC) mewn perthynas â thystiolaeth a budd cyhoeddus;
 - delio gyda materion sy'n codi cyn gynted â phosib er mwyn osgoi mynd â'r mater ymhellach yn ddiangen;
 - diogelu enw da'r Cyngor.
2. Ni fydd y Protocol ond yn berthnasol i achosion o gamymddwyn honedig yn erbyn aelodau o dan ddau baragraff yn y Cod Ymddygiad, sef:
4(b)
honiadau o fethu â dangos parch ac ystyriaeth at eraill a/neu
6(1)(d)
honiadau bod aelod wedi gwneud cwynion blinderus, maleisus neu wamal yn erbyn aelodau eraill.
3. Nid yw'r Protocol yn gymwys i gwynion gan drydydd partïon.
4. Bwriad y Protocol yw ceisio datrys anghydfodau yn gyflym a chymodi'n brydlon drwy broses gyfryngu. Trefniant gwirfoddol ydyw felly mae'n rhaid i'r naill barti a'r llall gytuno i gyfryngu. Nid oes unrhyw sail statudol i'r broses. Nid yw'n ofyniad cyfreithiol i fabwysiadu Protocol o'r fath ond mae Llywodraeth Cymru ac OGCC wedi cynghori'n gryf iawn y dylai Awdurdodau Lleol gael trefniadau o'r fath mewn lle.
5. Nid bwriad y Protocol yw ymyrryd â, neu disodli unrhyw drefniadau disgyblu gan grŵp neu blaid; nac ychwaith drefniadau hunanreoleiddio gan aelodau.
6. Nid bwriad y Protocol yw bwrw allan awdurdodaeth yr Ombwdsmon ond yn hytrach, ei ddiben yw delio gyda chategori cyfyngedig o gwynion na fyddai'n cyrraedd prawf trothwy yr Ombwdsmon ar gyfer cynnal ymchwiliad.

Y Weithdrefn ar gyfer cynnal cyfarfod cyfryngu

7. Mae'n rhaid i aelod neu swyddog sy'n dymuno defnyddio'r Protocol gyflwyno eu cwyn yn ysgrifenedig i Gadeirydd y Pwyllgor Safonau (mae'r ffurflen ynghlwm) yn egluro:
 - pa bryd ac ymhle y digwyddodd y camymddwyn honedig;
 - sut a pham mae'r aelod wedi mynd yn groes i baragraff 4(b) a/neu 6(1)(d);

8. Mae'n rhaid anfon unrhyw gŵyn ysgrifenedig at Gadeirydd y Pwyllgor Safonau o fewn 14 diwrnod o ddyddiad y digwyddiad sy'n destun y gŵyn, neu 14 diwrnod o'r dyddiad y daeth yr achwynydd i wybod am y digwyddiad.
9. Bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn rhannu'r gŵyn gyda'r aelod sy'n destun y gŵyn.
10. Bydd gan yr aelod sy'n derbyn y gŵyn 14 diwrnod, o'r diwrnod mae'n ei derbyn, i anfon ymateb ysgrifenedig i Gadeirydd y Pwyllgor Safonau yn nodi ei ymateb.
11. Ar ôl derbyn ymateb gan yr aelod y cafwyd cwyn yn ei erbyn/herbyn, bydd Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn:-
 - copïo'r ymateb llawn i'r achwynydd;
 - trefnu cyfarfod preifat sy'n gyfleus i'r naill ochr rhwng yr achwynydd a'r aelod sy'n destun y gŵyn ynghyd â dau aelod annibynnol o'r Pwyllgor Safonau. Bydd y cyfarfod hwn yn digwydd cyn gynted ag sy'n rhesymol ymarferol.
12. Cynhelir y cyfarfod yn breifat.
13. Os nad oes unrhyw ymateb wedi'i dderbyn o dan baragraff 10 uchod, o fewn y cyfnod 14 diwrnod, yna ni fydd cyfarfod yn cael ei gynnal oherwydd mae angen cytundeb y ddwy ochr i'r broses gyfryngu lwyddo.
14. **Cyfarfod Cyfryngu**
 - 14.1 Bydd y "panel" anffurfiol o'r Pwyllgor Safonau yn cynnwys unrhyw ddau aelod annibynnol o'r Pwyllgor, ar sail rota. Ni chaiff aelodau panel y Pwyllgor Safonau ond hwyluso'r cyfarfod cyfryngu os ydynt wedi derbyn hyfforddiant at y diben hwn.
 - 14.2 Caiff y gwaith papur ei gyfyngu i'r gŵyn gychwynnol a'r ymateb.
 - 14.3 Pwrpas cyfarfod cyfryngu fydd i'r partïon ddod i ddatrysiaid y maent yn cytuno arno. Ni fydd aelodau'r Pwyllgor Safonau yn llunio barn na'n gwneud unrhyw ganfyddiadau ond fe allant wneud rhai argymhellion. Ni fydd argymhellion o'r fath yn rhwymol.

FFURFLEN PROTOCOL DATRYS ANGHYDFODAU YN LLEOL - I GYCHWYN Y BROSES GYFRYNGU

A: Eich Manylion

Cyfenw:	Enw(au) cyntaf:	Teitl:
Cyfeiriad a Chod Post:		
Cyfeiriad E-bost:		
Rhif ffôn cyswllt yn ystod y dydd:		
Rhif Symudol:		

Nodwch ym mha rai o'r ffyrdd uchod yr hoffech i ni gysylltu â chi

B: Ynglŷn â'ch cwyn (parhewch gyda'ch atebion i'r cwestiynau canlynol ar daflen(ni) ar wahân os oes angen)

C.1 Enw'r aelod rydych yn cwyno amdanynt:

C.2 Beth ydych chi'n ei feddwl maent wedi'i wneud o'i le?

C.3 Ydych chi'n meddwl eu bod wedi torri'r Cod Ymddygiad i Aelodau a pham?

C.4 Disgrifiwch sut ydych chi wedi cael eich effeithio gan yr ymddygiad sy'n destun eich cwyn

C5. Pa bryd y daethoch yn ymwybodol gyntaf o'r mater sy'n destun eich cwyn?

C.6 Ydych chi eisoes wedi ceisio datrys eich cwyn gydag unrhyw un arall e.e. yr aelod yn uniongyrchol, arweinydd grŵp ac ati? Os ydych, rhowch fanylion cryno os gwelwch yn dda o sut, pa bryd y gwnaethoch, ac unrhyw ganlyniad.

C.7 Beth ydych chi'n ei ddisgwyl ar ddiwedd y broses?

Llofnod: _____ Dyddiad: _____

Pan ydych wedi cwblhau'r ffurflen hon, anfonwch hi at:

Cadeirydd y Pwyllgor Safonau

E-bost: mxwcs@ynysmon.gov.uk

Nodwch os gwelwch yn dda y bydd copi o'ch ffurflen yn cael ei rhannu gyda'r aelod sy'n destun eich cwyn.